

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Amsterdam: Elandsstraat 101-109

Gawronski, J.

Publication date

2011

Document Version

Final published version

Published in

De Archeologische Kroniek van Noord-Holland

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Gawronski, J. (2011). Amsterdam: Elandsstraat 101-109. *De Archeologische Kroniek van Noord-Holland*, 2010, 13-14. <http://www.noord-holland.nl/web/Themas/Cultuur/Provinciaal-Depot/Archeologische-kroniek-1.htm>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Provincie
Noord-Holland

De archeologische kroniek van Noord-Holland 2010

Inhoud

- Voorwoord**
- 2 Alkmaar**
  - 2 Doelenveld
  - 5 Paardenmarkt
  - 7 Paardenmarkt (voorlopige resultaten)
  - 10 Wagenmakerstraat
- 13 Amsterdam**
  - 13 Elandsstraat 101-109
  - 15 Haarlemmerplein
  - 16 Herengracht 74-78
  - 17 Noord/Zuidlijn
  - 17 Sarphatistraat 470, Bolwerk Muiden
  - 18 Varia
- 20 Amsterdam-Zunderdorp**
  - 20 Kerkhof
- 21 Bergen**
  - 21 Ruïnekerk
- 23 Bergen en Harenkarspel-Schoorldam**
  - 23 Kasteel of tolhuis
- 24 Beverwijk**
  - 24 Broekpolder-Wijkerbroekse molen
- 24 Castricum**
  - 24 De Boogaert
  - 26 Dorpsstraat
- 27 Egmond-Binnen**
  - 27 Herenweg 66
- 29 Enkhuizen**
  - 29 Molenweg 7
  - 32 Noorderboerenvaart 26
  - 32 Noorderhavendijk tot Compagniesbrug
  - 37 Vijzelstraat
- 41 Waagstraat 6
- 44 Zuider Boerenvaart 43
- 47 Haarlem**
  - 47 Groot Heiligland 26
  - 48 Stationsplein/Jansweg
- 50 Heemskerk**
  - 50 Dorpskerk
- 51 Heerhugowaard**
  - 51 De Horst
- 51 Heiloo**
  - 51 Maalwater
- 53 Hoorn**
  - 53 Kleine Havensteeg 7-9
  - 56 Westerdijk 13-17
- 59 Hoorn, Enkhuizen, Stede Broec, Drechteland**
  - 59 Zuiderdijk
- 62 IJmuiden**
  - 62 Lange Nieuwstraat
- 64 Medemblik-Opperdoes**
  - 64 Camping Klein Giethoorn
- 66 Medemblik-Abbekerk**
  - 66 Dorpsstraat 8
- 66 Oostzaan**
  - 66 Jacob Corneliszstraat ter hoogte van nr. 8/9
  - 68 Kerkstraat/Kerkbuurt
  - 69 Zuideinde 67-69
- 70 Purmerend**
  - 70 Koemarkt-Ursulaklooster
- 71 Stede Broec-Bovenkarspel**
  - 71 Hoofdstraat 17-19
- 72 Uitgeest**
  - 72 Plangebied Verzijlenberg (nabij de Waldijk)
- 73 Uitgeest-Assum**
  - 73 Waldijk perceel J
- 74 Wormerland-Jisp**
  - 74 Dorpsstraat 5a
  - 75 Weiver
- 76 Zaanstad-Krommenie**
  - 76 Noorderhoofdstraat 173
- 77 Zaanstad-Westzaan**
  - 77 J.J. Allanstraat 210
  - 77 Kerkbuurt 37
- 80 Zaandam**
  - 80 A.F. de Savorin Lohmanstraat 19-21/Zuiderkerkstraat 9
- 81 Varia**
  - 81 Oproep
  - 81 Een adellijke orka
  - 83 Collectie Westra op weg naar het Depot
  - 84 De herkomst van Hilde
  - 86 Drieknoppenfibulae uit Kennemerland
  - 88 De 'small long brooch' van Limmen
  - 90 Een Neanderthalerwerktuig uit Muiderberg
  - 91 Naarden | IJzeren Veld
  - 92 Gooi en Vechtstreek Vondstmeldingen 2010
- 94 Recente restauraties provinciaal depot**
- 97 Literatuurlijst**
- 100 Illustratieverantwoording**

Amsterdam | Elandsstraat 101-109

In juni 2010 is een opgraving uitgevoerd in de Elandsstraat 101-109. Rond 1930 zijn deze panden gesloopt en vervangen door een ondiep gebouw langs de straat, dat op haar beurt rond 1980 plaats moest maken voor het recent gesloopte verenigingsgebouw van speeltuin 'Ons Genoegen'. Bij de bouw van het verenigingsgebouw zijn de bouwsporen van de oorspronkelijke huizen langs de straat weggegraven. Daarom, en vanwege bouwtechnische redenen (het bewaren van voldoende afstand van het belendende pand 111), concentreerde het onderzoek zich op het achterterrein van de percelen 101 tot en met 107.

Verschillende ophogingen en loopvlakken wezen erop dat op het terrein al werkplaatsen stonden voordat er huizen werden gebouwd bij de stadsuitbreiding van 1613. Tussen circa 1,00 en 1,50 m onder N.A.P. lagen enkele structuren, die bestonden uit plavuizenvloeren binnen een raamwerk van rechtopstaande planken en enkele houten goten. Midden tussen de plavuizenvloeren lag tussen 1,12 en 1,38 m onder N.A.P. een ovenconstructie van baksteen. Het grondplan was min of meer rond met een recht uitstekende, rechthoekige stookgang voorzien van een bakstenen bodem. Dergelijke ovens dienden voor het verhitten van vloeistoffen. De sporen van deze oudste structuren waren doorsneden door de bouwmuur van de 17de-eeuwse bebouwing. Op het achterterrein van perceel 101 verrees een langgerekt pand dat was onderverdeeld in drie afzonderlijke kamerwoningjes (4 m breed, tussen 3,5 en 4 m

De achtergevel van de percelen Elandsstraat 103 en 105 is aangegeven in oranje, de contour van de achterbouw in geel (gezien in de richting van de Elandsstraat). Daartussen ligt de binnenplaats, die bereikbaar was via de Dolphijsengang. De beerputten lagen in de achterbouw achter nr 103 onder de plavuizenvloeren.

De restanten van een pre-stedelijke werkplaats met plavuizenvloer en oven temidden van 17de- en 18de-eeuwse bebouwing.

lang) met elk een eigen haardplaats. In de meest noordelijke van de drie was een kleine kelder (zomerkeuken) aanwezig, die werd gebruikt om levensmiddelen koel te bewaren. In de tweede helft van de 18de eeuw werd de

zomerkeuken afgedankt en secundair gebruikt als beerput.

Achter de panden 103 en 105 lag een binnenplaats met een gemeenschappelijke achterbouw. Ter hoogte van 103 bevonden zich in de

achterbouw twee beerputten die onderling waren gescheiden door een houten wand. Beide beerputten bevatten vondsten: een complex uit de periode 1625-1750 en een uit de 19de eeuw. Nadat ze in onbruik waren geraakt, zijn de putten met hout en een plavuizenvloer afgedekt. Ter hoogte van 105 waren in de achterbouw een zomerkeuken en een waterkelder aangelegd. Direct naast nummer 105 lag de Dolphijnengang. Deze overkluisde steeg maakte deel uit van de plattegrond van Elandsstraat 109 en bood toegang tot de binnenplaats. Tegen de achterbouw stond een gebouwtje van 7 x 4,5 m dat waarschijnlijk in het begin van de 18de eeuw is opgetrokken. In een volgende fase, vermoedelijk rond 1750, werd tegen de binnenzijde van de achtergevel een plavuizenvloer van minimaal 0,8 x 0,9 m aangelegd (op 0,04 m boven N.A.P.). Deze werd gebruikt om op te stoken, zoals bleek uit het sterk beroete oppervlak. Aan de andere zijde van de achtergevel bevond zich een vierkant gemetseld basement, mogelijk de fundering van een schoorsteen. Archiefonderzoek wees uit dat hier in de 19de eeuw een beenzwartbranderij was gevestigd.

Gemeente Amsterdam, Bureau Monumenten & Archeologie, Jerzy Gawronski

Uit een beerput kwamen twee flessen van Japans porselein uit de periode 1840-1860. Waar deze flessen voor dienden leert het opschrift: Japansch Zoya.

